

Гуцол І.Я., Брич В.В.

Законодавче підґрунтя надання соціальних послуг як інструменту збереження громадського здоров'я

Ужгородський національний університет,
м. Ужгород, Україна

Hutsol I.Ya., Brych V.V.

Legislative basis for the provision of social services as a tool for preserving public health

Uzhhorod National University,
Uzhhorod, Ukraine

ivan.myronyuk@uzhnu.edu.ua, bilak.vika@gmail.com

Вступ

Громадське здоров'я – це не лише сукупність фізичних і медичних показників здоров'я населення, але й важливий індикатор соціального та економічного добробуту суспільства. Забезпечення належного рівня здоров'я для всіх громадян є однією з основних цілей національних та міжнародних стратегій. Забезпечення адекватного доступу до соціальних послуг та врахування їхнього впливу на громадське здоров'я можуть виявитися ключовими факторами для поліпшення життя та здоров'я суспільства в цілому.

Сучасне суспільство визнає важливість створення соціальної інфраструктури, яка б забезпечувала підтримку та допомогу найбільш вразливим верствам населення. Однією з ключових складників цієї інфраструктури є соціальні послуги, які спрямовані на підтримку осіб з обмеженими можливостями, дітей, літніх громадян, сімей у складних життєвих ситуаціях та інших категорій громадян [1]. Важливим аспектом ефективності цих послуг є законодавче забезпечення їх надання, регулювання та контроль.

Мета дослідження

Стаття має на меті дослідити ключові аспекти законодавчого середовища, яке визначає правові рамки для надання соціальних послуг в Україні. Шляхом аналізу законів, постанов, наказів та інших нормативних актів у статті розглянуто правову базу у цій сфері, визначено ключові поняття та терміни. Через призму детального аналізу чинних нормативних актів у статті розкрито різні аспекти регулювання соціальних послуг. Важливо відзначити, які виклики стоять перед законодавцями та відповідними відомствами у забезпеченні доступності, якості та рівності соціальних послуг для всіх громадян.

Об'єкт і методи дослідження

Об'єктом дослідження є система надання соціальних послуг в Україні. Дослідження охоплює аналіз

законодавчої бази та нормативних актів, що регулюють сферу соціальних послуг. Для досягнення мети використовувалися бібліосемантичний метод та метод структурно-логічного аналізу.

Для обробки даних використовувалися методи документального аналізу та контент-аналізу. Інформація з нормативних актів та інших джерел була систематизована, порівняна та узагальнена з метою зрозуміння та аналізу поточного стану регулювання соціальних послуг.

Результати дослідження та їх обговорення

Україна має розвинуту систему соціальних послуг, яка законодавчо врегульована Конституцією України та рядом нормативно-правових актів, таких як Закони України [1; 13–23; 29], постанови Кабінету Міністрів України [5–11; 24–26], накази Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України [2; 12; 27; 28] та низка інших нормативних документів, котрі регламентують окремі аспекти надання соціальних послуг. Це забезпечує правовий фреймворк для надання соціальної підтримки та допомоги громадянам, які потребують особливої уваги та допомоги.

До даного дослідження увійшов зовсім не весь перелік законодавчих актів, які регулюють сферу соціальних послуг в Україні. Існує багато інших законів, постанов та нормативно-правових актів, які також впливають на цю сферу. Однак основним регулятивним документом є Закон України «Про соціальні послуги», який ми і розглянемо у цій статті.

Базові соціальні послуги, відповідно до Закону України [1], забезпечуються міськими та районними державними адміністраціями, а також виконавчими органами міських рад міст обласного значення, сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад, що утворені відповідно до законодавства та затвердженого плану формування територій громад. Крім того, ці органи повинні бути визнані КМУ як такі, що здатні виконувати ці обов'язки відповідно до порядку, встановленого законодавством.

Окремо слід зазначити, що для зручності функціонування суб'єктів соціальних послуг у Єдиній інформаційній системі соціальної сфери впроваджено електронний Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг.

Відповідно до чинного в Україні законодавства отримувачами соціальних послуг є індивіди або сім'ї, які належать до вразливих груп населення або перебувають у складних життєвих обставинах і отримують соціальні послуги. Слід пам'ятати, що до вразливих груп населення відносять осіб або сім'ї, які мають високий ризик опинитися у складних життєвих ситуаціях через вплив негативних зовнішніх або внутрішніх факторів. Складні життєві обставини є умовами, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, а також функціонування сім'ї і які людина або сім'я не можуть подолати самотійно.

Основними цілями надання соціальних послуг законодавчо визначені: запобігання виникненню складних життєвих обставин – це послуги, спрямовані на соціальну профілактику; подолання вже наявних складних життєвих обставин – це послуги, спрямовані на соціальну підтримку; зменшення негативних наслідків вже виниклих складних життєвих обставин – це послуги, спрямовані на соціальне обслуговування.

До переліку чинників, які можуть призвести до складних життєвих обставин, чинне законодавство відносить такі, як похилий вік, втрата рухової активності або пам'яті, хвороби, що потребують тривалого лікування, психічні розлади, інвалідність, бездомність, безробіття, поведінкові розлади у дітей через розлучення батьків, ухилення батьками або особами, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків із виховання дитини, втрата соціальних зв'язків (у тому числі під час перебування в місцях позбавлення волі), жорстоке поводження з дитиною, насильство за ознакою статі, домашнє насильство, потрапляння в ситуацію торгівлі людьми, шкода, завдана пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією.

Дія Закону України [1] поширюється як на громадян України, так і на іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах проживають чи перебувають на території України, включаючи осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» та які належать до вразливих груп населення або перебувають у складних життєвих обставинах (згідно зі статтею 5 Закону України «Про соціальні послуги»).

Надавачами соціальних послуг визначені установи/заклади, що забезпечують надання соціальних послуг (стаціонарні, реабілітаційні, тимчасового перебування); інші установи/заклади, які надають соціальну підтримку (обслуговування), включаючи спеціалізовані служби для осіб, що стали жертвами домашнього насильства та насильства за ознакою статі; недержавні підприємства, установи, організації, громадські

об'єднання, благодійні та релігійні організації, а також фізичні особи-підприємці та фізичні особи, які надають соціальні послуги догляду без ведення підприємницької діяльності (згідно зі статтею 13 Закону України «Про соціальні послуги»). Волонтери можуть бути залучені до надання соціальних послуг згідно із законом. Також соціальні послуги можуть надаватися у центрах зайнятості, закладах охорони здоров'я, освіти, культури тощо.

Фізичні особи, які надають соціальні послуги догляду без здійснення підприємницької діяльності, можуть надавати ці послуги непрофесійно на безоплатній основі, не пройшовши навчання та не дотримуючись державних стандартів соціальних послуг, отримуючи при цьому підтримку отримувачів, які є членами їхньої сім'ї, спільно проживають, пов'язані спільними правами та обов'язками. Однак слід зауважити, що така можливість передбачена лише для осіб, які належать до таких категорій, як: особи з інвалідністю I групи; діти з інвалідністю; громадяни похилого віку з порушеннями когнітивних функцій; невиліковно хворі, які не можуть самотійно пересуватися та самообслуговуватися через порушення органічних функцій; діти зі складними медичними діагнозами, яким не встановлено інвалідність (з рідкісними захворюваннями, в тому числі онкологічними та онкогематологічними, з дитячим церебральним паралічем, діти, які потребують трансплантації органу або паліативної допомоги, та ін.)

Такі надавачі соціальних послуг мають право отримувати компенсацію за догляд, яка визначається з розрахунку 70 відсотків мінімальної заробітної плати у погодинному розмірі за одну годину догляду за однією особою, але не більше 360 годин на місяць [1].

Перелік соціальних послуг, які надаються в Україні, задокументовано у класифікаторі соціальних послуг, котрий затверджений наказом Міністерства соціальної політики України [2]. Як вказано у п.1 розділу I цього наказу, «цей Класифікатор містить систематизоване зведення назв соціальних послуг, їх короткий опис, строк надання, а також перелік категорій отримувачів цих послуг» та призначений «для обов'язкового застосування суб'єктами системи надання соціальних послуг при плануванні надання соціальних послуг, проведенні їх обліку та фінансування, залученні недержавних надавачів соціальних послуг до їх безпосереднього надання та проведенні відповідної інформаційно-роз'яснювальної роботи». Таким чином, у переліку описано 37 видів соціальних послуг.

Розподіл соціальних послуг за типами прописаний у законодавстві таким чином:

1. Прості соціальні послуги, які не вимагають постійної або систематичної комплексної допомоги. Цей тип послуг включає інформування, консультування, посередництво, надання притулку, представництво інтересів тощо.

2. Комплексні соціальні послуги, що вимагають узгоджених дій фахівців для надання постійної або

систематичної комплексної допомоги. Сюди входять догляд, виховання, спільне проживання, соціальний супровід, кризове втручання, підтримане проживання, соціальна адаптація, соціальна інтеграція та реінтеграція тощо.

3. Комплексні спеціалізовані соціальні послуги, які надаються певній категорії отримувачів. Це можуть бути ВІЛ-інфіковані особи, особи із залежністю від психотропних речовин, постраждали від торгівлі людьми, біженці, особи із психічними розладами та інші.

4. Допоміжні соціальні послуги, які надаються у формі натуральної допомоги (продукти харчування, предмети особистої гігієни, засоби для прибирання, предмети першої необхідності) та технічних послуг (транспортні послуги, переклад жестовою мовою тощо).

Залежно від строку надання соціальні послуги поділяються на:

1) екстрені (кризові) послуги – надаються невідкладно, упродовж однієї доби, у зв'язку із ситуаціями, які загрожують життю та/або здоров'ю отримувача соціальних послуг;

2) постійні послуги – надаються не менше одного разу на місяць, тривалість яких перевищує один рік;

3) тимчасові послуги – надаються не менше одного разу на місяць, протягом періоду до одного року;

4) одноразові послуги – надаються один раз для вирішення конкретної потреби.

Вище у статті вже було згадано про базові соціальні послуги. У законодавстві виділено їх перелік, до якого ввійшли 18 соціальних послуг, а саме: догляд вдома, денний догляд; підтримане проживання; соціальна адаптація; соціальна інтеграція та реінтеграція; надання притулку; екстрене (кризове) втручання; консультування; соціальний супровід; представництво інтересів; посередництво; соціальна профілактика; натуральна допомога; фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних, порушення зору; переклад жестовою мовою; догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних; супровід під час інклюзивного навчання; інформування; медіація [1].

Зауважимо, що соціальні послуги надаються провайдерами соціальних послуг у державному, комунальному та недержавному секторах, незалежно від джерел фінансування, відповідно до встановлених державних стандартів соціальних послуг. Їх розроблення та затвердження відбувається через центральний орган виконавчої влади, відповідальний за формування державної політики у сфері соціального захисту населення. Стандартами визначаються вимоги до забезпечення належного рівня доступності соціальних послуг, включаючи кожний етап їх надання, та встановлюються зміст, обсяг, норми, умови та порядок надання соціальних послуг, а також критерії якості цих послуг [3].

Варто зазначити, що всі соціальні послуги (незалежно від розміру доходу осіб) можуть надаватися безкоштовно таким категоріям: особам, які стали

жертвами торгівлі людьми; особам, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі; дітям з інвалідністю; особам з інвалідністю І групи; дітям-сиротам; дітям, позбавленим батьківського піклування, а також особам з їх числа, віком до 23 років; сім'ям опікунів та піклувальників; прийомним сім'ям; дитячим будинкам сімейного типу; сім'ям патронатних вихователів; дітям з певним переліком захворювань. Усі інші особи матимуть можливість безкоштовно отримувати лише такі соціальні послуги, як інформування, консультування, надання притулку, представництво інтересів, переклад жестовою мовою, а також екстрені соціальні послуги [4].

Додатково до вищезазначених категорій всі соціальні послуги безоплатно надаватимуться особам, які їх потребують, при цьому їхній середньомісячний загальний дохід повинен бути менше двох прожиткових мінімумів для відповідної категорії осіб. Якщо ж середньомісячний загальний дохід особи перебуває в межах більше двох, але менше чотирьох прожиткових мінімумів для відповідної категорії осіб, таким особам можуть надаватися соціальні послуги на умовах диференційованої плати, порядок розрахунку регулюється окремою постановою КМУ [5]. У разі перевищення загального середньомісячного доходу чотирьох прожиткових мінімумів для відповідної категорії осіб, соціальні послуги надаються за рахунок особи чи третіх осіб. Це також стосується послуг, що перевищують обсяги, визначені державними стандартами. Прожитковий мінімум з 01 січня 2023 року становить 2684 грн. для працездатних осіб та 2093 грн. для осіб, що втратили працездатність.

Для визначення права на соціальні послуги або диференційовану плату середньомісячний загальний дохід отримувача соціальних послуг обчислюється за попередні шість місяців, що передують місяцю звернення за отриманням соціальних послуг. Він розраховується як частка загального доходу сім'ї на кількість її членів.

Збір за надання соціальних послуг визначається надавачами відповідно до характеру й обсягу послуг. Порядок регулювання тарифів на соціальні послуги встановлює КМУ [6].

Розглянемо механізм звернення за отриманням безоплатних соціальних послуг, що прописаний у чинному законодавстві. Для отримання соціальних послуг, надання яких забезпечується бюджетними коштами, особа або її законний представник подають органу соціального захисту населення за місцем проживання чи перебування заяву щодо надання соціальних послуг (далі – заява). Заява може бути подана у письмовій або електронній формі згідно з формою, затвердженою Мінсоцполітики. В електронній формі заяву слід подавати через Єдиний державний веб-портал електронних послуг (далі – «Портал Дія»), електронну систему чи іншу інтегровану з ними інформаційну систему.

Якщо в об'єднаній територіальній громаді відсутній орган соціального захисту населення, заяви щодо отримання соціальних послуг приймає уповноважена посадова

особа виконавчого органу сільської, селищної, міської ради об'єднаної територіальної громади або старостинського округу/староста. Приймати заяви може також центр надання адміністративних послуг за місцем проживання/перебування особи, яка потребує соціальних послуг.

Після прийняття заява передається органу соціального захисту населення впродовж одного робочого дня для підготовки відповідних запитів, клопотань (якщо це необхідно) та прийняття рішення [1].

До заяви про надання безоплатних соціальних послуг необхідно додати такі документи або їх електронні копії (п. 28 Порядку організації надання соціальних послуг, затвердженого постановою КМУ) [7]:

- копія паспорта громадянина України або іншого документа, що засвідчує особу, яка потребує надання соціальних послуг;

- документ, що підтверджує повноваження представника органу опіки та піклування (якщо подається від імені особи);

- копія документа, що підтверджує реєстрацію у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків, з обліковим номером облікової картки платника податків або копія паспорта громадянина України для осіб, які через релігійні переконання відмовились від облікового номера, але повідомили про це контролюючий орган та мають відмітку в паспорті;

- копія рішення суду або органу опіки та піклування про призначення опікуна або піклувальника (за наявності);

- копія паспорта громадянина України опікуна або піклувальника особи, для потреб якої подається заява про надання соціальних послуг (у разі наявності опікуна або піклувальника);

- копія довідки від медико-соціальної експертної комісії (згідно з формою МОЗ) для осіб з інвалідністю;

- копія медичного висновку для дітей до 18 років з інвалідністю, виданого за встановленим порядком МОЗ;

- копія довідки про захворювання дитини на специфічні захворювання або стан здоров'я (за наявності);

- медичний висновок про здатність до самообслуговування та потребу в сторонній допомозі (за потреби);

- копія рішення органу опіки та піклування про утворення прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу, усиновлення (за наявності);

- копія рішення суду про обмеження цивільної дієздатності або недієздатності особи, яка потребує соціальних послуг (для недієздатних осіб та осіб з обмеженою цивільною дієздатністю);

- копія довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи (за наявності);

- акт оцінювання потреб особи/сім'ї в соціальних послугах (за наявності), підготовлений соціальним менеджером/фахівцем із соціальної роботи.

У разі відсутності у бездомної особи документа, що посвідчує особу, їй надається допомога у відновленні такого документа.

Слід зазначити, що у разі наявності в отримувача інших доходів, інформація про які відсутня у відомих державних реєстрах, довідки/документи про такі доходи також додаються.

Одночасно підставою для розгляду можливості надання безоплатних соціальних послуг можуть бути повідомлення суб'єкта або акт оцінювання потреб особи/сім'ї, підготовлений соціальними працівниками, звернення інших осіб або рекомендації комісії із захисту прав дитини.

Якщо заява про надання соціальних послуг стосується отримання послуги стаціонарного догляду чи паліативного догляду в умовах стаціонару, то до такої заяви ще слід додати довідку для направлення особи з інвалідністю до інтернатного закладу за формою, затвердженою МОЗ; індивідуальну програму реабілітації особи з інвалідністю за формою, затвердженою МОЗ (у разі наявності інвалідності); копію пенсійного посвідчення або посвідчення особи, що отримує державну соціальну допомогу (за наявності); копію договору про відкриття та обслуговування поточного рахунку (за наявності).

Порядок розгляду звернення про надання соціальних послуг регламентується п. 31 Порядку організації надання соціальних послуг, затвердженого постановою КМУ [7]. Розгляд здійснюється таким чином.

Уповноважений орган здійснює аналіз отриманих документів, уточнює необхідну інформацію, у тому числі шляхом перевірки даних щодо отримувачів державної допомоги, пільг тощо, наявних в інформаційних системах, та не пізніше ніж протягом наступного робочого дня визначає надавача або залучає соціального менеджера чи фахівця із соціальної роботи для оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах. Орган соціального захисту населення протягом трьох робочих днів після надходження заяви від такої особи, її законного представника, органу опіки та піклування надсилає запит до Державної податкової служби (ДПС), Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування для отримання інформації про доходи особи, що потребує надання соціальних послуг. Дану інформацію зазначені організації повинні надати протягом п'яти робочих днів. Обмін цими даними здійснюється електронними інформаційними ресурсами відповідно до порядків, установлених Мінсоцполітики за погодженням з Фондом соціального страхування, та Мінсоцполітики і Мінекономіки за погодженням з Державним центром зайнятості. У разі неможливості здійснення обміну такою інформацією або відсутності даних за необхідний період чи у разі отримання інших доходів, інформація про які відсутня в публічних фінансових органах, отримувач соціальної послуги подає довідки чи інші документи про доходи за попередні шість місяців.

Соціальний менеджер або фахівець із соціальної роботи (у разі, коли особа або сім'я знаходиться у складних життєвих обставинах або звернулась до надавача соціальних послуг через їх соціального

працівника) протягом п'яти робочих днів здійснює оцінку потреб особи або сім'ї у соціальних послугах. У разі потреби до оцінки можуть бути залучені психолог, медичний працівник, педагог з навчального закладу або установи, реабілітолог та інші спеціалісти. Під час оцінки визначаються обставини, які можуть спричинити або вже спричинили порушення в життєдіяльності особи або сім'ї, встановлюються фактори, що спричинили складність ситуації, оцінюється вплив наявних проблем на особу або сім'ю, визначаються індивідуальні потреби у соціальних послугах та з'ясовується, чи здатні особа або сім'я самостійно подолати або пом'якшити негативний вплив таких обставин.

На основі результатів оцінки складається відповідний акт, в якому вказуються рекомендації щодо переліку соціальних послуг, які необхідні особі або сім'ї, і подається до уповноваженого органу для подальшого розгляду і прийняття рішення щодо надання соціальних послуг.

Рішення про надання чи відмову в наданні соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів має бути прийнято уповноваженим органом протягом десяти робочих днів з дня одержання заяви та фіксується в електронному Реєстрі надавачів та отримувачів соціальних послуг протягом доби з моменту прийняття відповідного рішення. Не пізніше ніж через три робочих дні з дати прийняття такого рішення подавач заяви та надавач соціальних послуг інформуються органом соціального захисту населення у паперовій та/або електронній формі. У разі надсилання відмови у наданні соціальних послуг в обов'язковому порядку повинні бути обґрунтовані підстави такої відмови. Ними можуть бути: виявлення відсутності потреби в соціальних послугах за результатами оцінювання потреб особи чи сім'ї; надавач соціальних послуг не надає тих соціальних послуг, які необхідні для цієї особи або сім'ї; особа має медичні протипоказання, перелік яких затверджується Міністерством охорони здоров'я (у такому випадку рішення про надання соціальних послуг може бути прийнято після усунення цих медичних протипоказань). Слід зауважити, що у наданні соціальних послуг не може бути відмовлено особі у разі загрози її життю чи здоров'ю, у разі домашнього насильства, насильства за гендерною ознакою або жорстокого поводження з дитиною.

Чинне законодавство також передбачає механізм надання соціальних послуг екстрено (в кризових ситуаціях) у разі загрози життю чи здоров'ю особи та під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях. Надання таких соціальних послуг здійснюється без застосування ведення випадку, як це передбачено в Законі України «Про соціальні послуги». Також не враховуються положення, які зазвичай використовуються у разі надання соціальних послуг (пункти 25-33 Порядку) [7]. Надання таких послуг може здійснюватися за місцем звернення особи

або сім'ї, незалежно від їхнього заявленого місця проживання або перебування.

Якщо особа або сім'я звернулася письмово чи усно за наданням соціальних послуг екстрено (кризово) або від суб'єкта надійшло повідомлення про необхідність отримання таких послуг, проводиться оцінка ситуації, в якій перебуває особа або сім'я, складається акт про надання таких послуг за встановленою формою. У разі, коли оцінка проводилася надавачем соціальних послуг, до якого особа або сім'я звернулася безпосередньо, такий надавач повідомляє уповноважений орган протягом одного дня після проведення оцінки про її результати.

За результатами оцінки та у разі потреби особи або сім'ї екстрено (кризово) можуть надаватися такі соціальні послуги: інформування, консультування, надання притулку (включаючи нічний), короткотермінове проживання, екстрене (кризове) втручання.

Під час дії на території України або адміністративно-територіальної одиниці надзвичайного або воєнного стану також може забезпечуватися надання екстрено (кризово) таких соціальних послуг: представництво інтересів; підтримане проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, бездомних осіб; соціальний супровід сімей/осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах; соціальний супровід сімей, в яких виховуються діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування; догляд вдома; стаціонарний догляд; денний догляд, у тому числі дітей з інвалідністю; паліативний догляд; соціально-психологічна реабілітація; натуральна допомога; переклад жестовою мовою; транспортні послуги.

Рішення про надання таких послуг екстрено (кризово) приймається уповноваженим органом або надавачем невідкладно та протягом однієї доби забезпечується їх надання [7].

Перспективи подальших досліджень полягають у проведенні аналізу наявного інфраструктурного та ресурсного забезпечення соціального супроводу окремих уразливих груп населення у територіальних громадах.

Висновки

Законодавство щодо соціальних послуг в Україні становить складну систему, яка регулює процес надання та отримання соціальної підтримки. Огляд нормативно-правових актів, які обіймають цю сферу, свідчить про значний обсяг документів, спрямованих на забезпечення належних умов для вразливих груп населення. Закон України «Про соціальні послуги», якому приділена особлива увага у статті, детально регулює різні аспекти надання та отримання послуг соціальної підтримки.

Аналіз закону розкриває важливі питання, пов'язані з провайдерами соціальних послуг, умовами їх надання та отримання. Визначення ролі державних, комунальних та недержавних суб'єктів у сфері

соціальних послуг дозволяє забезпечити широкий спектр послуг для різних категорій населення.

Класифікація соціальних послуг у законодавстві відображає різноманітні аспекти підтримки – від простих консультацій до комплексних спеціалізованих послуг. Це допомагає забезпечити належну реакцію на різноманітні потреби отримувачів соціальних послуг.

Зрештою, зрозуміло, що правова основа соціальних послуг укладається в гармонійну систему, яка має сприяти запобіганню, подоланню та мінімізації негативних наслідків складних життєвих обставин. Однак досягнення цієї мети вимагає постійного вдосконалення, співпраці між різними суб'єктами та узгодженості дій всіх зацікавлених сторін.

Література

1. Про соціальні послуги, Закон України № 2671-VIII [Інтернет], 17 січ. 2019 [цитовано: 20 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
2. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг, Наказ Міністерства соціальної політики України № 429 [Інтернет], 23 черв. 2020 [цитовано: 20 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text>
3. Міністерство соціальної політики України [Інтернет]. Соціальні послуги [цитовано: 20 серп. 2023]. Доступно на: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Socialni-poslugi.html>
4. WikiLegalAid [Інтернет]. Соціальні послуги окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах, та порядок їх надання [цитовано: 20 серп. 2023]. Доступно на: <http://surl.li/ktutt>
5. Про затвердження Порядку установлення диференційованої плати за надання соціальних послуг, Постанова Кабінету Міністрів України № 429 [Інтернет], 01 черв. 2020 [цитовано: 23 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/429-2020-п#Text>
6. Про затвердження Порядку регулювання тарифів на соціальні послуги, Постанова Кабінету Міністрів України № 428 [Інтернет], 01 черв. 2020 [цитовано: 23 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/428-2020-п#Text>
7. Про організацію надання соціальних послуг, Постанова Кабінету Міністрів України № 587 [Інтернет], 01 черв. 2020 [цитовано: 23 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-п#Text>
8. Про затвердження критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, Постанова Кабінету Міністрів України № 185 [Інтернет], 03 берез. 2020 [цитовано: 25 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2020-п#Text>
9. Деякі питання надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення, Постанова Кабінету Міністрів України № 450 [Інтернет], 01 черв. 2020 [цитовано: 25 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2020-п#Text>
10. Деякі питання здійснення контролю за додержанням вимог Закону України «Про соціальні послуги», Постанова Кабінету Міністрів України № 427 [Інтернет], 01 черв. 2020 [цитовано: 25 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/427-2020-п#Text>
11. Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), Постанова Кабінету Міністрів України № 1417 [Інтернет], 29 груд. 2009 [цитовано: 25 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1417-2009-п#Text>
12. Про затвердження форм документів, необхідних для оформлення на обслуговування в територіальному центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг), наказ Міністерства соціальної політики України № 762 [Інтернет], 14 лип. 2016 [цитовано: 25 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1084-16#Text>
13. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, Закон України № 796-XII [Інтернет], 28 лют. 1991 [цитовано: 30 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12#Text>
14. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні, Закон України № 875-XII [Інтернет], 21 берез. 1991 [цитовано: 30 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
15. Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ, Закон України № 1972-XII [Інтернет], 12 груд. 1991 [цитовано: 30 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1972-12#Text>
16. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні, Закон України № 3721-XII [Інтернет], 16 груд. 1993 [цитовано: 30 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12#Text>
17. Про запобігання та протидію домашньому насильству, Закон України № 2229-VIII [Інтернет], 07 груд. 2017 [цитовано: 31 серп. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
18. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю, Закон України № 2558-III [Інтернет], 21 черв. 2001 [цитовано: 01 верес. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>
19. Про охорону дитинства, Закон України № 2402-III [Інтернет], 26 квіт. 2001 [цитовано: 01 верес. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
20. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям, Закон України № 1768-III [Інтернет], 01 черв. 2000 [цитовано: 04 верес. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14#Text>
21. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю, Закон України № 2109-III [Інтернет], 16 лист. 2000 [цитовано: 04 верес. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14#Text>
22. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю, Закон України № 1727-IV [Інтернет], 18 трав. 2004 [цитовано: 04 верес. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1727-15#Text>
23. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні, Закон України № 2961-IV [Інтернет], 06 жовт. 2005 [цитовано: 04 верес. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>
24. Деякі питання реалізації експериментального проекту з надання в закладах охорони здоров'я, які належать до сфери управління Міністерства соціальної політики, окремих соціальних послуг деяким категоріям осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, Постанова Кабінету Міністрів України № 248 [Інтернет], 21 берез. 2023 [цитовано: 04 верес. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248-2023-п#Text>

25. Про затвердження Порядку надання соціальних послуг особам з інвалідністю та особам похилого віку, які страждають на психічні розлади : Постанова Кабінету Міністрів України № 576 [Інтернет], 26 черв. 2019 [цитовано: 04 верес. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-2019-п#Text>
26. Про організацію надання соціальних послуг, Постанова Кабінету Міністрів України № 587 [Інтернет], 01 черв. 2020 [цитовано: 04 верес. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-п#Text>
27. Про затвердження Порядку надання послуг медико-психосоціального супроводу пацієнтів з чутливим та мультирезистентним туберкульозом, Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 692 [Інтернет], 13 квіт. 2023 [цитовано: 04 верес. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0973-23#Text>
28. Про заходи щодо організації профілактики передачі ВІЛ від матері до дитини, медичної допомоги і соціального супроводу ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей, Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 740/1030/4154/321/614a [Інтернет], 23 лист. 2007 [цитовано: 04 верес. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1405-07#Text>
29. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, Закон України № 3671-VI [Інтернет], 08 лип. 2011 [цитовано: 04 верес. 2023]. Доступно на: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>

References

1. Pro sotsialni posluhy, Zakon Ukrainy № 2671-VIII [Internet], 17 Jan. 2019 [cited 2023 Aug. 20]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> [In Ukrainian].
2. Pro zatverdzhennia Klasyfikatora sotsialnykh posluh, Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy № 429 [Internet], 23 Jun. 2020 [cited 2023 Aug. 20]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text> [In Ukrainian].
3. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy [Internet]. Sotsialni posluhy [cited 2023 Aug. 20]. Available from: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Socialni-poslugi.html> [In Ukrainian].
4. WikiLegalAid [Internet]. Sotsialni posluhy okremym sotsialnym hrupam, yaki perebuvaiut u skladnykh zhyttievykh obstavynakh, ta poriadok yikh nadannia [cited 2023 Aug. 20]. Available from: <http://surl.li/ktutt> [In Ukrainian].
5. Pro zatverdzhennia Poriadku ustanovlennia dyferentsiiovanoi platy za nadannia sotsialnykh posluh, Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 429 [Internet], 1 Jun. 2020 [cited 2023 Aug. 23]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/429-2020-п#Text> [In Ukrainian].
6. Pro zatverdzhennia Poriadku rehuliuвання taryfiv na sotsialni posluhy, Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 428 [Internet], 1 Jun. 2020 [cited 2023 Aug. 23]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/428-2020-п#Text> [In Ukrainian].
7. Pro orhanizatsiiu nadannia sotsialnykh posluh, Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 587 [Internet], 1 Jun. 2020 [cited 2023 Aug. 23]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-п#Text> [In Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennia kryteriiv diialnosti nadavachiv sotsialnykh posluh, Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 185 [Internet], 3 Mar. 2020 [cited 2023 Aug. 25]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2020-п#Text> [In Ukrainian].
9. Deiaki pytannia nadannia sotsialnykh posluh shliakhom sotsialnoho zamovlennia, Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 450 [Internet], 1 Jun. 2020 [cited 2023 Aug. 25]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2020-п#Text> [In Ukrainian].
10. Deiaki pytannia zdiisnennia kontroliu za doderzhanniam vymoh Zakonu Ukrainy "Pro sotsialni posluhy", Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 427 [Internet], 1 Jun. 2020 [cited 2023 Aug. 25]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/427-2020-п#Text> [In Ukrainian].
11. Deiaki pytannia diialnosti terytorialnykh tsentriv sotsialnoho obsluhovuvannia (nadannia sotsialnykh posluh), Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1417 [Internet], 29 Dec. 2009 [cited 2023 Aug. 25]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1417-2009-п#Text> [In Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia form dokumentiv, neobkhdnykh dlia oformlennia na obsluhovuvannia v terytorialnomu tsentri sotsialnoho obsluhovuvannia (nadannia sotsialnykh posluh), Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy № 762 [Internet], 14 Jul. 2016 [cited 2023 Aug. 25]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1084-16#Text> [In Ukrainian].
13. Pro status i sotsialnyi zakhyst hromadian, yaki postrazhdaly vnaslidok Chornobylskoi katastrofy, Zakon Ukrainy № 796-XII [Internet], 28 Feb. 1991 [cited 2023 Aug. 30]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12#Text> [In Ukrainian].
14. Pro osnovy sotsialnoi zakhyshchenosti osib z invalidnistiu v Ukraini, Zakon Ukrainy № 875-XII [Internet], 21 Mar. 1991 [cited 2023 Aug. 30]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> [In Ukrainian].
15. Pro protydiuu poshyrenniu khvorob, zumovlenykh virusom imunodefitsytu liudyny (VIL), ta pravovy i sotsialnyi zakhyst liudei, yaki zhyvut z VIL, Zakon Ukrainy № 1972-XII [Internet], 12 Dec. 1991 [cited 2023 Aug. 30]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1972-12#Text> [In Ukrainian].
16. Pro osnovni zasady sotsialnoho zakhystu veteraniv pratsi ta inshykh hromadian pokhyloho viku v Ukraini, Zakon Ukrainy № 3721-XII [Internet], 16 Dec. 1993 [cited 2023 Aug. 30]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12#Text> [In Ukrainian].
17. Pro zapobihannia ta protydiuu domashnomu nasylstvu, Zakon Ukrainy № 2229-VIII [Internet], 7 Dec. 2017 [cited 2023 Aug. 31]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> [In Ukrainian].
18. Pro sotsialnu robotu z simiamy, ditmy ta moloddiu, Zakon Ukrainy № 2558-III [Internet], 21 Jun. 2001 [cited 2023 Sep. 01]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text> [In Ukrainian].
19. Pro okhoronu dytynstva, Zakon Ukrainy № 2402-III [Internet], 26 Apr. 2001 [cited 2023 Sep. 01]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> [In Ukrainian].
20. Pro derzhavnu sotsialnu dopomohu malozabezpechenym simiam, Zakon Ukrainy № 1768-III [Internet], 1 Jun. 2000 [cited 2023 Sep. 04]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14#Text> [In Ukrainian].
21. Pro derzhavnu sotsialnu dopomohu osobam z invalidnistiu z dytynstva ta ditiam z invalidnistiu, Zakon Ukrainy № 2109-III [Internet], 16 Nov. 2000 [cited 2023 Sep. 04]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14#Text> [In Ukrainian].

22. Pro derzhavnu sotsialnu dopomohu osobam, yaki ne maiut prava na pensiiu, ta osobam z invalidnistiu, Zakon Ukrainy № 1727-IV [Internet], 18 May. 2004 [cited 2023 Sep. 04]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1727-15#Text> [In Ukrainian].
23. Pro reabilitatsiiu osib z invalidnistiu v Ukraini, Zakon Ukrainy № 2961-IV [Internet], 6 Oct. 2005 [cited 2023 Sep. 04]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text> [In Ukrainian].
24. Deiaki pytannia realizatsii eksperymentalnoho proektu z nadannia v zakladakh okhorony zdorovia, yaki nalezhat do sfery upravlinnia Ministerstva sotsialnoi polityky, okremykh sotsialnykh posluh deiakym katehoriiam osib, yaki perebuvaiut u skladnykh zhyttievnykh obstavynakh, Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 248 [Internet], 21 Mar. 2023 [cited 2023 Sep. 04]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248-2023-п#Text> [In Ukrainian].
25. Pro zatverdzhennia Poriadku nadannia sotsialnykh posluh osobam z invalidnistiu ta osobam pokhyloho viku, yaki strazhdaiut na psykhiichni rozlady, Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 576 [Internet], 26 Jun. 2019 [cited 2023 Sep. 04]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-2019-п#Text> [In Ukrainian].
26. Pro orhanizatsiiu nadannia sotsialnykh posluh, Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 587 [Internet], 1 Jun. 2020 [cited 2023 Sep. 04]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-п#Text> [In Ukrainian].
27. Pro zatverdzhennia Poriadku nadannia posluh medyko-psykhosotsialnoho suprovodu patsientiv z chutlyvym ta multyrezystentnym tuberkulozom, Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy № 692 [Internet], 13 Apr. 2023 [cited 2023 Sep. 04]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0973-23#Text> [In Ukrainian].
28. Pro zakhody shchodo orhanizatsii profilaktyky peredachi VIL vid materi do dytyny, medychnoi dopomohy i sotsialnoho suprovodu VIL-infikovanykh ditei ta yikh simei, Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy № 740/1030/4154/321/614a [Internet], 23 Nov. 2007 [cited 2023 Sep. 04]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1405-07#Text> [In Ukrainian].
29. Pro bizhentsiv ta osib, yaki potrebuut dodatkovoho abo tymchasovoho zakhystu, Zakon Ukrainy № 3671-VI [Internet], 8 Jul. 2011 [cited 2023 Sep. 04]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text> [In Ukrainian].

Мета дослідження. Громадське здоров'я – це не лише сукупність фізичних і медичних показників здоров'я населення, але й важливий індикатор соціального та економічного добробуту суспільства. Забезпечення адекватного доступу до соціальних послуг та врахування їхнього впливу на громадське здоров'я можуть виявитися ключовими факторами для поліпшення життя та здоров'я суспільства в цілому, оскільки спрямовані на підтримку осіб з обмеженими можливостями, дітей, літніх громадян, сімей в складних життєвих ситуаціях та інших категорій громадян. Важливим аспектом ефективності цих послуг є законодавче забезпечення їх надання, регулювання та контроль. У статті досліджуються та висвітлюються ключові аспекти законодавчого масиву, який визначає правові рамки для надання соціальних послуг в Україні.

Матеріали та методи. Матеріали: законодавчі та нормативні акти, що регулюють сферу соціальних послуг. Методи: бібліосемантичний, структурно-логічний, документальний та контент-аналізи.

Результати. У даній статті розглянуто правову базу сфери соціальних послуг, викладено аналіз законів, постанов, наказів та інших нормативних актів, визначено ключові поняття та терміни.

Висновки. Результати дослідження показали, що законодавче підґрунтя, яке лежить в основі надання соціальних послуг в Україні, становить складну систему, яка регулює процес надання та отримання соціальної підтримки і здатна сприяти запобіганню, подоланню та мінімізації негативних наслідків складних життєвих обставин за умови злагодженої співпраці між різними суб'єктами та узгодженості дій всіх зацікавлених сторін.

Ключові слова: громадське здоров'я, соціальні послуги, соціальна підтримка, нормативно-правова база.

Purpose. Public health is not merely a collection of physical and medical health indicators in the population but also a crucial indicator of societal and economic well-being. Ensuring adequate access to social services and considering their impact on public health can prove to be pivotal factors in improving the overall quality of life and health of society. These services are directed towards supporting individuals with disabilities, children, senior citizens, families in complex life situations, and other citizen categories. A significant aspect of the effectiveness of these services lies in the legislative framework that governs their provision, regulation, and oversight. This article investigates and elucidates key aspects of the legislative environment that defines the legal framework for providing social services in Ukraine.

Materials and methods. Materials: legislative and regulatory acts regulating the sphere of social services. Methods: bibliosemantic, structural-logical, documentary and content analyses.

Results. This article examines the legal framework of the social services sector, presenting an analysis of laws, resolutions, orders, and other normative acts while identifying key concepts and terms.

Conclusions. The results of the study showed that the legislative foundation underpinning the provision of social services in Ukraine constitutes a complex system regulating the process of providing and receiving social support and is able to contribute to the prevention, overcoming and minimization of the negative consequences of difficult life circumstances under the condition of coordinated cooperation between various sub objects and coherence of actions of all interested parties.

Key words: public health, social services, social support, normative-legal framework.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflict of interest: absent.

Відомості про авторів

Гуцол Іванна Ярославівна – асистент кафедри наук про здоров'я Ужгородського національного університету; вул. Митна, 29, м. Ужгород, Україна, 88000.

ivanna.hutsol@uzhnu.edu.ua, ORCID ID 0000-0001-7263-8319

Брич Валерія Володимирівна – доктор медичних наук, доцент, професор кафедри наук про здоров'я Ужгородського національного університету; вул. Митна, 29, м. Ужгород, Україна, 88000.

valeria.bruch@uzhnu.edu.ua, ORCID ID 0000-0003-3741-6002.